

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-, OKTATÁSÜGYI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

A MAGYAR TANITÓK OTTHONÁNAK, A TANITÓK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK ÉS A BUDAPESTI TANITÓTESTÜLETNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetés: Egy évre 12 korona. Félévre 6 korona. Negyedévre 3 korona.

Kiadótulajdonos: A Magyar Tanítók Otthona Budapest, VIII.
József-körút 8. szám.
Ide küldendők az előfizetések.

Kiadóhivatal: Budapest, VII. Óvoda-utca 22. szám.
Lapreklamációk és hirdetésre vonatkozó közlemények ide küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SZABÓ BUGÁTH LÁSZLÓ Budapest, VII, Damjanich-utca 34. szám.

„Az énektanítás csődje.”

A múlt héten ezzel a címmel megjelent közlemény velege — ha jól értettem — a következő:

1. Az új tanítási terv az énektanításban olyan követelményt állít elé, aminek a mostani tanítónemzedék — kello zenei műveltség hiányában — nem képes megfelelni.

2. Ennélfogva zenei tanfolyamokat kell rendezni, ahol a tanítók — körülbelül harmincas csoportokban — a szükséges zenei műveltséget (mondjuk 8—10 hónap alatt) megszerezze.

Tegyük fel, hogy az 1. pontba foglalt állítás megfelel a való helyzetnek. Ez esetben az észrevételünk ez:

Ha a tanítóképzők által 4 éven át nyújtott zenei képzés nem kielégítő, tökéletessé teszi-e azt a tervbe vett tanfolyam?

Feltéve, hogy erre is igennel lehet felelni, mennyi idő kellene arra, hogy a most élő tanítónemzedék az ilyen tanfolyam-hallgatás útján a kívánt zenei műveltséget megszerezze?

Harminc-negyvenes csoportokat véve alapul, tíz év alatt 3—4 száz jutna el a célhoz. Csak a főváros tanítóinak a számát tekintve, körülbelül 40—50 év alatt szerezhetné meg a szükséges „zenei műveltséget” a most élő tanítónemzedék. Hogy az ország 30 ezer tanítója mennyi idő alatt jutna el a tanfolyamok áldásához, azt nem is kérdezem. Csak azt kérdezem a „most élő” 30 ezer kártársamtól: kívánótok-e annyi ideig élni, amíg valamennyiünkre rákerülhet a sor a tanfolyamos zenei műveltséget illetőleg? Mert tekintélyes száma az esztendőknél mutatkozik ám itt! Pl. egy év alatt 30, tíz év alatt 300, száz év alatt 3000; a harmincezerhez épen ezer esztendő alatt jutunk. Kérsz-e ebből, „most élő” tanítónemzedék!?

Ami tehát abszurdum, olyasmit ne bolygassunk! Abból pedig mi haszna a sok-sok ezer népiskola énekkulturájának, ha pár száz emberünk külön tanfolyamos zene-műveltséggel beszél magas lóról azzal a sok-sok ezer kollegájával, akinek ez a magasabb műveltség nem adott meg!

Mást mondó vagyok én, igen tisztelt Hackl uram!

Teljes tisztelettel a népiskolák énekkulturájával szemben tanúsított nemes érdeklődése iránt, arra kérem, írja meg mindazt, amit a tanfolyamon elő akar adni, egy kitünő vezérkönyvben! Higyje el, van a most élő tanítónemzedéknek annyi értelmessége, hogy haszonnal fogja ezt a könyvet értékesíteni. S ez esetben egyszerre mind a 30 ezren hozzájuthatunk ahhoz, amit tanfolyamok útján soha sem érhetünk el. Valami megmagyarázhatatlan, csudálatos dolognak látom pl. azt is, hogy a rajztanfolyamok helyett miért nem írnak a hozzáértők nagyon jó rajztanítási vezérkönyvet! Hiszen ennek a segítségével egy csapásra valamennyien a rajztanítás új nyomdokaira léphetnénk.

Nindezt pedig — ismétlem — abban a feltevésben mondtam, hogy a mostani tanítóságnak csakugyan nincs meg a kello zenei műveltsége. Azonban most térjünk más oldalra.

Én nem tartom a valósággal megegyezőnek azt az állítást, hogy a mai tanítóságnak nem volna *annyi* zenei „műveltsége,” amennyivel a tanítási terv igényeit ki lehet elégíteni. Hiszen a tanítók legnagyobb része egyúttal orgonista is. S ezrével vannak, akik ebben a tekintetben igen magas színvonalon állanak. Hogy az énektanításban mégsem értünk el — általában véve — valami nagyobb eredményt, annak másban kell az okát keresni, nem a tanítók képessége hiányosságában.

Először is abban, hogy eddig nem is kívántak többet, minthogy az iskolai élet egyhangúságát egy kis énekelgetéssel is fűszerezzük. Másodszor az iskolák túltömöttségében, amely miatt a heti egy óra mellett szó sem lehetett komolyabb eredményekről. Harmadszor az alkalmatlan vezérkönyvek hiányában. Negyedszer az ének-és zenetanítás eddigi módszereinek untató, száraz volta is hozzájárult — még pedig oroszán részben — ahhoz, hogy sem a tanuló, sem a tanító nem lelkesedett a kották nyaggatása iránt.

Ezeknek a megszüntetése a fődolog. Mert ha az énekkultúra útjában álló nehézségeket elhárítottuk, a tanító-ság képességén nem fog mulni a dolog.

Azután meg még egy körülményt sem szabad figyelmen kívül hagyni, ha a való igazságot keressük. Azt a körülményt t. i., hogy általában véve a zene és énekbéli

kiképzésnek nem tulajdonítanak ám az emberek olyan nagy fontosságot, mint pedagógus szempontból gondoljuk. Az életre nevelés szempontjából az emberiséget egészen más dolgok érdeklik, mint hogy a népiskolai tanulók millióinak az éneklő képessége kisebb vagy nagyobb fokon áll-e! Társadalmi és gazdasági nagy problémák sokkal nagyobb mértékben lekötik az emberek figyelmét annál, hogy a nép hangjegy után énekel-e vagy csak úgy magától! S akik így vélekednek, azok is nagyon sokan vannak. És ezek azt tartják, hogy ha a társadalmi és gazdasági érdekek ki vannak elégítve, szóval, ha majd a nép, „az Istenadta nép” meglegedett, boldog lesz, akkor majd zengeni fog az ének magamagától mezőn is, műhelyekben is, ha soha egy árva kottát sem láttak az elemi iskolában.

A fődolog tehát az, hogy szívvel-lélekkel fogja meg mindenki a dolog végét a maga körében. Az ahhoz értők feküdjenek neki s irjanak számunkra vezérkönyveket, útmutatásokat. A dalpoeták irogassák a szebbnél szebb gyermek, ifjúsági és nép-nótákat. A tanítói intézményekben legyenek napirenden az énekközpontú módszeres vitatkozások. Akinek valami okos mondani-valója van, hozza oda közénk; meghallgatjuk, meg is értjük, követjük is. Ez a természetes útja és módja a dolgok fejlesztésének s nem a szűk korlátok között mozgó — tanfolyamozás.

—r—s.

Magyarország népoktatásügye az 1904. évben.

(Folytatás.)

A törvényjavaslat V. fejezete az *állami tanfelügyeletet rendezi*, főleg pedig a felügyelet kiterjesztésével és a tanfelügyelői minősítés emelésével fog a népoktatás belterjes és nemzeti irányú fejlődésére előnyös befolyást gyakorolni.

Fontos rendelkezései a fentebbiek szerint: *a)* a tanfelügyelői szakvizsgálat behozatala; *b)* az 1876. évi XXVIII. t.-c. 3. §-ából kifolyóan tett azon rendelkezés, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter a kir. tanfelügyelők mellé a szükséghez képest megfelelő számú iskolafelügyelőt alkalmaz, a kik a kir. tanfelügyelőtől vett utasítás szerint iskolalátogatásokat teljesítsenek és erről a kir. tanfelügyelőnek jelentést tesznek; *c)* a kir. tanfelügyelők részére kisebb fokú hanyagság vagy hivatalbeli engedetlenség esetében 10 K-ig terjedhető rendbirságolási jogot ad az állami és községi tanítók és óvónők ellen.

A VI. fejezet azon igen fontos intézkedést tartalmazza, hogy az iskolai rend védelme érdekében a tanításnak megzavarását kihágásnak minősíti.

A népoktatási törvényjavaslat törvényerőre emelkedése esetén szükséges végrehajtási intézkedések előkészítésére még a következő intézkedések szolgálnak:

A javaslat II. fejezete megállapítja a népiskolák két egymáshoz kapcsolódó évfolyamát, az elemi népiskolák kötelezett tantárgyait, továbbá megszabja azt, hogy az ismétlődő tanfolyamban a közismereti tárgyak tanítása mellett a gazdálkodással foglalkozó községekben a helyi viszonyoknak megfelelő gazdasági, kertészeti, illetve

leányoknál főleg a háztartási, valamint közismereti tárgyakat kell tanítani.

A javaslat 17. §-a szerint az állam vagy a községek által fentartott elemi népiskolák tantervét a vallás- és közoktatásügyi miniszter, a 25. §. szerint pedig az ismétlődő tanfolyam tantervét a vallás- és közoktatásügyi miniszter a földművelésügyi miniszter úrral egyetértőleg állapítja meg.

Ehhez képest hivatali elődöm felhívta az Országos Közoktatási Tanácsot, hogy az elemi népiskoláknak immár munkába vett tantervét és az ahhoz tartozó utasítást főleg abból a szempontból vizsgálja át, hogy az elemi népiskola mindkét tanfolyamának, t. i. a mindennapi és ismétlődő tanfolyamnak tanterve egymáshoz szervesen kapcsolódjék és hogy az ismétlődő tanfolyam az előbb érintett célnak, t. i. a gyakorlati életre kiható népnevelésnek szolgálatában álljon.

A törvényjavaslat 15. §-a, mint a javaslat ismertetésénél említettem, tüzetesen körülírja a nem magyar tantervelvű iskolákra nézve a magyar nyelv-tanítás célját.

Minthogy pedig a javaslat 16. §-a szerint a magyar nyelv tanítására vonatkozó tantervet a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg és azt a tantervet kötelesek az összes elemi népiskolák jellegkülönbség nélkül követni és érvényre emelni: az Országos Közoktatási Tanácsot felhívta, hogy különösen a nemzeti-ségi vidékeken működő legkitünőbb néptanítóknak időközben beszerzett, s a felhívással egyidejűleg a Tanácsnak rendelkezésére bocsátott gyakorlati javaslatainak figyelembe vételével készítse el a nem magyar tantervelvű elemi népiskolák részére a magyar nyelv tanítására vonatkozó tantervet és ahhoz részleges, világos és főleg gyakorlati irányú módszeres utasítást szerkesszen; hangsúlyozván azt, hogy a magyar nyelvtanítás sikerének egyik alapfeltétele, hogy annak tanításterve tökéletes legyen, és azt oly utasítás egészítse ki, amely a gyengébb lehetséges tanítónak is megjelölje a tanítás célravezető módszerét.

A törvényjavaslat IV. fejezete a tanítóképző intézetek tantárgyait az eddigittől lényegesen eltérően állapítja meg.

Részint erre való figyelemmel, de különösen azon okból, hogy az elemi népiskola az új javaslat szerint a nemzeti és népművelődési feladatok mellett különösen még a gyakorlati életre kiható népoktatást is hivatva van jellegkülönbség nélkül megoldani és így a tanítóképzésnek oly irányban kell haladnia, hogy úgy a tanítók, mint a tanítónők a képzés tartama alatt ráneveltesse a népoktatás társadalmi feladatának sikeres megoldására, az Országos Közoktatási Tanácsot felhívta még arra is, hogy a tanítóképző intézetek új tanítási tervét a fentebbi szempontokból vegye felülvizsgálat alá, s azt a törvényjavaslat intencióinak megfelelően dolgozza át.

A népoktatási törvényjavaslat előadói tervezetét, rendkívüli fontosságánál fogva, két ízben egy-egy szaktanácskozmány tárgyalta.

Az első tanácskozmányon, mely 1904. évi május hó 14-ikére hivatott egybe, résztvett a magyarországi főpapi karból nyolc püspök, továbbá husz országgyűlési képviselő, három egyetemi tanár, hét kir. tanfelügyelő, az unitárius főgondnok, a budapesti izr. elemi, az állami polgári iskolai tanítóképző intézet igazgatója, az Országos Közoktatási Tanács titkára, a belügyi, földművelésügyi, igazságügyi és pénzügyi miniszterek képviselői.

Ezen értekezletnek az volt a célja, hogy a törvényjavaslatra vonatkozó előadói tervezetet nem annyira pedagógiai és didaktikai oldaláról, mint általános népoktatási és főleg nagy közjogi jelentősége, nemzeti és

szociális vonatkozásai szempontjából tárgyalja s bírálja meg és e tekintetben szolgáljon útbaigazításokkal és tanácsokkal. Ez okból először általános vita vezetett be, azután pedig a részletes tárgyalás során is, fejezetenként történt a hozzászólás.

A szaktanácskozmány hat napon át mindvégig, a legteljesebb és legmesszebb menő érdeklődést tanusította a tervezet iránt; annak minden általános vonatkozását oly behatóan és kimerítően tárgyalta, hogy a szaktanácskozmányon összehordott nagy és becses anyag a javaslat megalkotására és az abban lefektetett elvek megvalósítására magában véve is a leghatalmasabb indítókákat tartalmazza és egyúttal a törvényjavaslat szükségességének, s a célba vett intézkedések elodázhatlan voltának dönthetetlen bizonyítékait foglalja magában.

Különösen ki kell emelni ezen szaktanácskozmányban hangoztatott érvekből azokat, melyek egyfelől az államnelyv tanításának célravezetőbb módjait hangoztatták és azok törvénybe iktatását sürgették, másfelől azokat a biztosítékokat jelölték meg, melyekkel a magyar nyelv sikeres tanítására vonatkozó rendelkezések okvetlenül körülsáncolandók. De rendkívüli becses anyag rejlik a szaktanácskozmányon elhangzott beszédek közül azokban is, a melyek a tanítóképzés színvonalának emelésére és a tanítóképesítésnek állami bizottságok elé való utalására az előadói tervezetbe felvett rendelkezések további kiegészítését, hatékonyabb rendelkezések felvételét sürgették, elfogadhatóan meg is indokolták, úgyannyira, hogy ezen érvek súlya meggyőzhet arról, hogy az eredeti tervezetben megállapított elvek sértetlen fentartása mellett, az állami és nemzeti szempontok érvényesítésére, egy-egy lépéssel tovább is lehet és kell menni. Az értekezlet hatása alatt vétett fel a javaslat-tervezetbe az a rendelkezés, hogy az ismétlődő tanfolyam tannyelve az egész ország valamennyi — bármilyen jellegű — elemi népiskolájában kizárólag a magyar; a tanítóképzésnél, hogy valamennyi felekezeti jellegű tanító- és tanítónőképzőintézetben azok a tantárgyak, melyekből a tanképesítő vizsgán magyarul kell felelni a jelöltnek, valamennyi tanfolyamban magyar nyelven és legalább annyi óraszámban adandók elő, mint a hány heti óra ezen tantárgyakra az állami tanító- és tanítónőképzőkre nézve megállapított. E szaktanácskozmány hatása alatt a tanképesítővizsgálatra és az állami bizottságok alakítására vonatkozóan is történtek módosítások.

A szaktanácskozmány nagy szolgálatot tett a népoktatási törvényjavaslat-tervezetnek nemcsak az által, hogy javaslataival, értékes tanácsokkal, szakértővéleménnyel és eszmék felszínre vetésével hozzájárult a mű tökéletesítéséhez, hanem az által is, hogy a minden tekintetben magas színvonalon állott vita ezen reformkérdésben hozzájárult a magyar közvélemény kellő és nagy arányú tájékoztatásához, ami annál fontosabb és annál értékesebb, mert nálunk tanügyi kérdésekben vajmi kevéssé szólhatunk megállapodott nemzeti közvéleményről, és mert a nemzet közvéleményének kialakulása igen meg van nehezítve, végül mert a szaktanácskozmányon a nemzet minden rétege képviselve volt.

Ezek az okok indították elődömet arra, hogy ezen szaktanácskozmány naplóját, mely a törvényjavaslat létrejöttében oly nagy fontosságú volt, az elhangzott beszédek szó szerint való közlése mellett kiadta. Ezen napló a népoktatás összes jogi, társadalmi, népművelődési, közgazdasági és pénzügyi vonatkozásait a legszélesebb alapon és a legbehatóbban tárgyalja, úgy, hogy e tekintetben szinte kimerítő forrásmunkának lesz tekinthető.

A második tanácskozmány a népoktatási törvényjavaslat-tervezet megvitatására szorosan vett szaktanácskozmány

volt, mely a kir. tanfelügyelők által kijelölt és a népoktatás gyakorlati fejlesztése terén kitűnt kiváló néptanítókból, tehát kizárólag a gyakorlati pedagógia terén működő egyénekből állott. Ezen tanítói szaktanácskozmány, minthogy az előbb leírt szaktanácskozmány a kérdés általános vonatkozásait már teljesen kimerítette, általános vita mellőzésével az egyes részletekhez szólott hozzá és főleg azokat a szempontokat igyekezett érvényesíteni, amelyek a szorosan vett népiskolai életben felmerülő s mai törvényeink keretében leküzdhetlen nehézségek elhárítása céljából birnak nagy jelentőséggel.

Ezen tanácskozmány a tankötelezettség szigorú érvényesítése, a magántanulók vizsgálatai, a zugiskolákkal szemben követendő eljárás, az iskolai mulasztási bírságok, a szorgalomidő kezdete és megtartása körüli teendőkre nézve, továbbá az egy tanító által tanítható tanulói maximális létszámmal szemben hozott felügyelemre méltó érveket, állást foglalt a magyar nyelv tanítására vonatkozó rendelkezések szigorítása, a tanítóképzés teljes államosítása, a tanfelügyelői szakvizsgálat behozatala mellett, ezenkívül számos olyan részletkérdés ügyében, melyekben ezen szaktanácskozmányon elhangzott érvelések kellő nyomatékuk voltak arra, hogy azok alapján a javaslat-tervezet tökéletesbítették.

A tanítói szaktanácskozmányon 24 állami, 8 községi, 5 felekezeti népiskolai tanító vett részt. Ezen tanácskozmány jegyzőkönyve szintén kinyomatott.

Az 1903. évi jelentés említette, hogy az egész országból összegyűjtettek azon elemi népiskolák adatai, amelyek mellett állami kisdóvodákat szükséges szervezni. Ezen alapon az 1904. év folyamán összesen 52 községben 57 állami kisdóvodónői állás szerveztetett. Az óvodák szervezésén kívül gondoskodás történt az iránt, hogy a meglevő állami kisdóvodák foglalkoztató eszközökkel és játékszerekkel felszereltesse és hogy a hiányos óvodai felszerelések fokozatosan kiegészítsenek.

A kisdóvodónőképzés terén azt tartom szükségesnek felemlíteni, hogy a magánvizsgálatok ügye annyiban szigorúbban kezeltetik, hogy osztályösszevonások nem engedélyeztetnek, s általában a magánvizsgázók csakis két osztályról letett szabályszerű vizsgálat alapján bocsátatnak a szabályszerű képesítő vizsgálatra.

Az 1904. évi 73.390. sz. a. kelt rendelettel az állami gyermekmenhelyek kötelekébe tartozó óvó- és tanköteles gyermekek részére az állami és államilag segélyezett községi óvodákban és elemi népiskolákban általános tandíj- és óvodadíjmentesség engedélyeztetett, minélfogva ezen menhelyek kötelekébe tartozó gyermekek a jelzett díjak fizetése alól ezentúl külön szegénységi bizonyítvány követelése nélkül mentendők fel.

Hasonlóképpen intézkedés történt a m. kir. honvédelmi miniszter úr közbelépésére arra nézve is, hogy a m. kir. honvédség, csendőrség és a közös hadseregbeli altisztek gyermekei az állami kisdóvodákban, állami és államilag segélyezett községi elemi és ugyanilyen jellegű felső nép- és polgári iskolákban, külön szegénységi bizonyítvány felmutatásának kötelezettsége nélkül, óvó- és tandíjmentességben részesüljenek úgy, mint ezen tandíjmentesség az 1892. évi 43.071. sz. rendelettel a tanítók és tanárok gyermekei részére engedélyeztetett.

Az iskolai egészségügy ápolása körében különös gondot kell fordítani a tanulóiifjúság szemének épségére. E végből a m. kir. belügyminister urnak 1904. évi január hó 20-án 110.000/903. sz. a. valamennyi törvényhatóságához a trachoma (egyiptomi szembetegség) elleni óvóintézkedések ügyében kibocsátott körrendelete a kir. tanfelügyelőknek és összes iskolai közép fokú hatóságoknak azzal az utasítással küldetett meg, hogy az iskolákra

vonatkozó rendelkezések szigorú végrehajtására ügyeljenek. Az egyházi főhatóságok hasonlóképpen megfelelő intézkedések megtételére kérték fel.

A kolozsvári Tanítók Háza az 1904. évi szeptember havában rendeltetésének átadatott. Ezen internátus, mely 120 tanító-gyermek részére készült, félmillió K költséggel, „Tanítók Hunyady Háza” névvel kezdte meg működését. Szervezetére nézve a budapesti „Ferenc József Tanítók Háza”-val egyezik, az Eötvös-alap tartja fenn az állam jelentékeny segélyezésével; a szervezeti szabályok értelmében egy, az Eötvös-alap közgyűlése által életfogytiglan megválasztott gondnok vezetése alatt áll. A felügyeletet az Eötvös-alap felügyelő-bizottsága és igazgató-tanácsa gyakorolja, mely utóbbiban a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselői is helyet foglalnak. Az alapítványi, ingyenes és fizetési helyekre a felvételt az Eötvös-alap gyűjtő- és kezelő-bizottságának javaslatára az Eötvös-alap közgyűlése gyakorolja a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyása mellett.

A kolozsvári és budapesti tanítók háza közt szervezeti tekintetben csak azon eltérés van, hogy az előbbiben mintegy 20 oly ifjú is felvehető, akiknek szülői nem tanügyi, hanem más közszolgálati téren működnek.

Az 1904/5. tanév elején az ország népoktatásügyének egy év lefolyása alatt történt áttekintése után hivatali elődöm indítatva érezte magát a külső hatóságok tájékoztatására, álláspontját és irányát az ugynevezett tanévet megnyitó körrendeletben közzétenni. E körrendelet első sorban azt hangsúlyozta, hogy a népoktatás helyes és célszerű fejlesztésére irányuló kulturpolitikának a nemzeti élet érdekeivel és a nemzet jövő fejlődésének feltételeivel összhangban kell állania, mert a fejlődés egyik alapfeltétele az, hogy ezen összhangot amaz állandó tényezőkben keressük, melyek által a népoktatás a nemzet életének, gondolatvilágának és törekvéseinek nemcsak hű tükré, hanem megteremtője és továbbfejlesztője is legyen. Így állott elő azon követelmény, hogy a népoktatást a népelettel a legszorosabb összeköttetésbe kell hozni oly módon, hogy az elemi népoktatás a népművelődési és nemzeti célok munkálása közben folyton figyelemmel legyen a gyakorlati élet követelményeire.

Ezen elvek kiemelése mellett a kir. tanfelügyelőket buzdítólag felhívta és figyelmeztette a népoktatási intézetek között a kisdedővástól az ifjúsági egyesületig való szoros, szerves kapcsolat és egymást kiegészítő, összhangzatos működés kifejtésére, ápolására; figyelmeztette továbbá a kir. tanfelügyelőket, hogy látogatásaiknál és intézkedéseikben minden alkalommal igyekezzenek oda hatni, hogy a tanító a kötelességtudás mintaképe legyen, és hogy a tanító egész működésében kifejezésre jusson az a követelmény, hogy a jó tanítónak nemcsak az iskola falain belül, hanem kint az életben, a nép körében is állandó nevelői munkásságot kell gyakorolnia, ezért kell a tanítónak józan, békés és kötelességtudó étellel jó példát nyújtania.

Továbbiakban a kir. tanfelügyelőket az iskolalátogatás szorgos foganatosítására, a nem magyar tannyelvű elemi népoktatás ellenőrzésére, az ifjúsági egyesületek szervezésére, a tankötelezettség pontos és szigorú végrehajtására, a szorgalmi idő megtartásának és a magyar nyelv tanításának ellenőrzésére buzdította. Végül figyelmeztette őket, hogy a hazafias ifjúsági ünnepélyek megtartására gondot fordítsanak.

A Népoktatási Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság, melynek szervezéséről, szervezetéről, feladatairól és munkásságáról az 1903. évi jelentés már megemlékezett, az 1904. év folyamán a népoktatási ifjúsági könyvtárak

ügyét nagy lépéssel vitte előbbre, amennyiben az elemi népoktatási ifjúsági könyvtárak részére alkalmas könyvek jegyzékét, valamint az ifjúsági könyvtárak típusait megállapította.

Ezen könyvjegyzékben felsorolt műveket a hivatali elődöm által 1.158/1902. eln. sz. alatt kelt rendelettel kiadott és a népoktatási ifjúsági iratok megbírálatáról, jegyzékbe iktatásáról és használatáról szóló „Szabályzat” értelmében a Népoktatási Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság felelős ajánlatára az 1904. évi 2.962. eln. sz. alatt kelt rendelet a népoktatási ifjúsági könyvtárjegyzékbe beiktatta és az ifjúsági könyvtárnak megszabott típusait jóváhagyta és közzétette.

Ezen könyvjegyzék közzétételének célja és feladata a hivatalos sorozat megállapításán túl bizonyos tekintetben az ifju nemzedék műveltségének irányítása és nemesítése a számukra megválogatott jó olvasmányok által.

Mert azokból a jelentésekből és az egyes iskolai könyvtár-katalógusokból, melyeket a tanfelügyelőségek az elemi népoktatási ifjúsági könyvtárak mai állapotának jellemzésére felterjesztettek, a bizottság azt tapasztalta, hogy az ifjúsági könyvtárügy országsszerte a kezdet legelőjén áll. Az összes elemi népoktatási iskolákat számba véve, még csak minden 15-ik iskolában van ifjúsági könyvtár, ezek legtöbbször is hiányzik minden tervszerűség; sok helyen aránytalan a nem magyar nyelvű művek száma.

Ily viszonyok közt a közzétett könyvjegyzék által tervezett cél csak akkor fog testet öltetni, ha minél előbb és minél nagyobb számban szervezettek népoktatási ifjúsági könyvtárak.

E végből hivatali elődöm elrendelte, hogy az állami és államilag segélyezett községi elemi népoktatási iskolákban egyszerre állítsanak fel a megfelelő könyvtár típusokat.

Mint hogy pedig éppen azokon a pontokon, ahol nemzeti és közművelődési szempontból legfőbb szükség lenne ily ifjúsági könyvtárak felállítására, az erre rendelt beiratási díjak egyáltalán nem elégségesek a könyvtár-alapítás és gyarapítás céljaira: megengedte, hogy az ifjúsági könyvtár költségei az iskola költségvetésébe állítsanak be, sőt közrehatott, hogy lehetőleg állami segítséggel is létesüljenek ifjúsági könyvtárak.

Az ifjúsági könyvtárjegyzékben három könyvtár típus található. Minden típusnak két fokozata van: az első fokozat az elemi iskoláknak, a második az ismétlődő iskolák s az ifjúsági egyletek nagyobb tanulóinak ajánlott művekből áll.

A második és harmadik típus az elsőnek fokozatos és tervszerű kiegészítése, amely fokozatokat az állami és államilag segélyezett községi iskolák a bevásárlásoknál figyelembe tartoznak venni, t. i. mindaddig nem vehetnek a második típusba felvett művekből, míg az első típus valamennyi könyve be nem szereztetett, s nem a harmadikból, míg nincs meg valamennyi második típusból.

A könyvjegyzék kiadása alkalmával elrendelte, hogy oly helyeken, ahol már vannak ifjúsági könyvtárak, az összes könyvek a jegyzék alapján pontos felülvizsgálat alá vésenek, és belőlük mindazon könyvek, melyek az alapjegyzékben nem foglaltatnak bent, a tanítói könyvtár külön kezelendő osztálya számára kiselejteztessenek s a használatból kivonassanak.

Az ifjúsági könyvjegyzék kibocsátásával egyidejűleg az ifjúsági könyvtárak kezeléséről szóló utasítás tervezete is kiadott és az állami és községi elemi népoktatási iskolákban kötelezővé tétetett.

A magyar iskolai ifjúsági könyvtárügyet a megvalósuláshoz nagy lépéssel vitte közelebb az 1904. évi 5.284. eln. sz. a. tett ama rendelkezés, mely a Könyvkiadók

Alkalmi Egyesületénél állami és államilag segélyezett községi elemi népiskolák részére egyszerre 2.196 ifjúsági könyvtárt rendelt meg, több, mint 200.000 kötet könyvet 438.914 K értékben. E könyvtárak közt 1.572 első, 373 második és 251 harmadik típusú könyvtár. Ezen 2.196 ifjúsági könyvtárt a Könyvkiadók Alkalmi Egyesülete köteles volt 1905. évi április hó 30-ig szállítani. A fent megjelölt vételár hat év alatt tulnyomó nagy részben az iskola beiratási díjakból, részben államsegélyből fog törlesztetni.

Végül elrendeltetett az is, hogy az ifjúsági könyvtárt, mely egy-egy község kulturális fejlődésében minden bizonynyal jelentős szerepre van hivatva, az iskolai gondnokság, iskolaszék jelenlétében ünnepélyesen kell átadni a használatnak. A kir. tanfelügyelőknek pedig kötelességükké tétetett, hogy iskolalátogatásaik alkalmával, de más módon is szerezzenek meggyőződést az ifjúsági könyvtárak szabályszerű kezeléséről s hassanak oda, hogy a könyvtárak a népművelődésnek minél hatékonyabb és minél szélesebb körű tényezőivé váljanak.

Az ifjúsági egyesületek szervezésének előmozdítása kiváló gondoskodás tárgyát képezte: e tekintetben már számbavehető eredményről lehet szólni. Az 1904. év végéig az országban megalakult összesen 413 ifjúsági egyesület, melyek közül 297 állami elemi iskolával, 60 községi, illetve 1 községi iparostanonciskolával, 28 róm. kath., 2 gör. kath., 14 ev. ref., 4 ág. h. ev., 2 unitárius, 2 izraelita, 1 magániskolával kapcsolatosan szerveztetett, 1 önálló, 1 bánya melletti ifjúsági egyesület volt.

Az ifjúsági egyesületek szervezése legszebben haladt előre eddig Arad vármegyében (19), Háromszékben (40), Kolozsban (23), Maros-Tordában (19), Szatmárban (18), Torda-Aranyosban (16), Torontál vármegyében (38). Hatvankét tanító (köztük 48 áll. el. iskolai, 11 községi és 3 felekezeti iskolai) az ifjúsági egyesületek szervezése körül kifejtett buzgalmukért egyenkint 100 korona jutalomban részesítették.

Az ifjúsági egyesületek közül 252-nek volt eddig ifjúsági könyvtára.

A népoktatási törvény rendelkezett arra nézve, hogy a községi tanítók a nevelés-tudomány előbbrevitele céljából kötelesek egyesületbe állni és az egyesületi gyűléseken részt venni. A tanítói szakműveltség előmozdítására rendelt ezen egyesületeken kívül azonban a tanítói kar önképzésének előmozdítása céljából, szükségesnek látszik, hogy a tudomány mai színvonalán álló tanítói szakkönyvtárakat is létesítsünk, és ezzel a könyvet visszahelyezzük azon jogaiba, melyekből újabbban a népislajtó és folyóiratok tulságosan kiszorították.

E végből a tanítói szakkönyvtárak létesítése is tervbe vétetett és a megoldás és gyakorlati kivitel tekintetében a tárgyalások megindultak.

A ponyvairodalom a nép erkölcsét megmételjezi, izlését rontja, szociálistikus eszméknek propagandát csinál. Ezen hatás ellensúlyozására és a ponyvairodalom termékeinek kiszorítására a Franklin Társulat a vállás-és közoktatásügyi ministerium anyagi támogatása mellett vállalatot indít. A vállalat által kiadandó népiratkák-ból egyelőre két éven át évenként 100.000 példány rendeltetett meg, oly módon, hogy ezeket a Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa a népkönyvtárak útján fogja a nép között szétosztatni.

Ezen füzeteket első rangú írók fogják írni, oly tárgyakkal és célzattal, hogy a nép erkölcsére tisztítólag hassanak, leszoktassák a durva beszédre, szándékos kártételekről és rongálásokról, továbbá a szocializmus tévtanáitól eltereljék a népet, végül a kivándorlás veszé-

lyeire figyelmeztessék, ápolják a hazaszeretetet, törvénytiszteletet, terjesszék a közegészségügyi ismereteket.

Évenként 12 füzet fog megjelenni, melyeknek már a kiállítása is olyan lesz, hogy a néplélek művészi érzékének kiműveléséhez közre fog munkálni.

(Folytatjuk.)

Javítóintézeteink s a gyógypedagógia. *)

Írta: Éltés Mátyás.

Gyógypedagógia! Bármily furcsán és idegenszerűen hangzik is e név, mindamellett nemes hivatású s az emberszeretet lángjától áthatott intézményeket értünk alatta: jobb kifejezés keresését nyelvészeinkre bízva, elfogadtam az intézetek hivatalosan is használt kifejezését. Gyógypedagógia alatt az általános neveléstudománynak azt az ágát értjük, mely a szellemileg fogyatékos és a négyérvékü gyermekek szakszerű nevelésével és oktatásával foglalkozik. Gyógypedagógiai nevelésre szorultak a vakok, siketnémák, a gyengeelméjű, a beszédhibás és a nehézkezes (epilepsziás) gyermekek.

Ha az épelméjű gyermek lelkét kerthez hasonlítjuk, azt látjuk, hogy annak derüs napsugaras területén, úton-útfélen kedves, ártatlan virágok, szép reményekkel kecsegtető, hasznos gyümölcsfák tenyésznek. Ezekben a kertekben könnyű a kertésznek a munkája: a buján termő talaj bőven visszaadja a belévetett magvakat. A kertész dolga főleg abból áll, hogy a zsenge növényeket az oktatás segítségével locsolgassa, az itt-ott mutatkozó gyomot gondosan eltávolítsa, egy-egy ferde növesű fácska mellé karót tűzzön stb., a többit úgyszólván magától végzi el a termékeny anyaföld és a hazai napsugár éltető melege.

A gyógypedagógiának a kertjeiről szemünk elé táruló kép ennél sokkal szomorubb. Az egyik részen levő kertecskébe pl. nem hatol napsugár. Állandó, éjfél sötétség uralkodik ott. Gyenge, szintelen, elcsenevészsedett és hasznavehetetlen növények teremnek a kertekben. Itt vannak a vak gyermekek. Az édes anya jóságos arca, a világ az ő gyönyörű különféleségében, az ő tarkabarka színeivel egyetemben: az ég, a nap, a csillagok stb. ismeretlen fogalom ő előttük.

Tovább menve a kertekben, csend, halálos csend uralkodik. A föld maga nem terméketlen, de kiszáradt, kemény és durva. Magot nem lehet bele vetni, mert az emberi szó termékenyítő esője nem hullhat rá, nem járja át és nem lazítja azt soha. Ezek a siketnémák.

A kertész hivatását betöltő gyógypedagógusnak a feladata az, hogy az előbbieknél a napsugarakat, utóbbiaknál pedig a jótékony, áldásos esőt mesterségesen pótolja és helyettesítse s a gyógypedagógusnak van is arra képessége, hogy a vaknál a látást, a siketnél a hallást speciális módszerével és a többi érzékek fokozott működtetésével pótolja. Éppen azért ezek még nem a legszomorubb, a legelhagyatottabb területei a gyógypedagógiának. Ezeknél az elme (a termőtalaj) ép, csak a külső behatások útja van elzárva, amit ha kerülő utakon sikerül megnyitni: a hasznos és kedves növények egész seregében gyönyörködhetnek a kertész; sőt nem egyszer csodálatra méltó dolgokra is képesek, amint azt egyes vak-siketnéma egyének (Heller Helén) példája elég világosan bizonyítja.

Mindezeknél szerencsétlenebbek azok, akiknél maga a talaj hibás és fáradságos munka mellett sem hoz semmit,

*) Szerző engedelmével mutatványul most megjelent kis munkájából. — Szerk.

mert az elvetett mag kopár sziklára vagy laza fvénybe esik. A gyógypedagógiának ezen a részén vannak a hülyék, idioták és a többi ügyefogyott gyermekek.

Nincsenek az emberi nemnek ezeknél szálanomra méltóbb alakjai.

Aki sorsukat éveken át figyelemmel kíséri, megrendítő eseteket tud felsorolni e szerencsétlenek szivetrázó sorsáról. Szellemi életről náluk alig lehet szó: beszélni nem tudnak, tagjaikat rendszeresen használni nem képesek s emellett önkívületi állapotukban számtalan rossz tulajdonságnak a rabjai. Szüleiket fel nem ismerik, de azért őket sokszor a kétségbeesésig gyötrik, kinozzák. Ismerem anyákat, akik — miután az összes professzorokat végig járták s nem tudták a baj ellen orvosságot találni, kétségbeesésükben arra kérték az Istent, szabadítsa meg őket gyermeküktől, mert különben vele együtt a halálban keresnek menedéket. A legnagyobb részük el is pusztul még a kora gyermekkorban és ez talán jobb is így, mert aki megmarad, az lelketlenségnek és szivtelenségnek lesz áldozata. Faluhelyen pl. ha Isten szent felsége nem hajlandó őket már jó levele angyalai közé sorozni, napokon, sőt heteken át deszkából összetákolta, ólalakú tömlőbe kerül az a szerencsétlen, hogy ne zavarja hozzátartozóit a munkában. E sajátságos lakóhelyen aztán van minden, csak tisztaság nincs. Aki közelebbről akar ezen adatok hitelességéről meggyőződést szerezni, az csak menjen el a Csallóközbe és figyelje meg azt a részét, ahol a baj tömegesen (endemikusan) szokott előfordulni. De lehet másképp is szabadulni e szerencsétlenektől: hogy t. i. elrejtik őket (többnyire szeretetreméltó testvérek, rokonok, örökösök stb.) a ház valamelyik félreeső, sötét zugába, hogy senki még csak ne is sejtse, hogy ilyen tagja is van a családnak. Mennyi embertelenség történt már így, azt elmondani nem lehet, de tanui a napilapok egyes hirei, amelyek minden titkolódzás dacára sokszor ugyan már későn — de azért itt-ott mégis napvilágra hozzák a lelketlenséget. Elszörnyűködve olvassuk e híreket, amelyekhez képest a görögök Taygetos-rendszere is humánus eljárásnak mondható és nem látjuk be, hogy itt tulajdonképpen az egész társadalom hibás, mert nem kötelezi a szülőket és nem ad nekik módot arra, hogy ezen szerencsétlenek neveltetéséről vagy megfelelő elhelyezéséről gondoskodhassanak.

Nagy vétkeket követnek el azok a szülők is, akik türelmetlenségükben embertelen eljárásra ragadtatják magukat szerencsétlen gyermekükkel szemben. Mert bár igaz, hogy ezen gyermekek lelke kopár, pusztá, terméketlen sivataghoz hasonlít, amelynek senki hasznát nem veszi, hozzátartozóinak csak terhére van: de hiszen a természet másutt is tett ily beosztást; majdnem minden határban találunk olyan kopár területeket, amelyek a birtokosnak hasznát egyáltalán nem hajtának, mégis kinek jutna eszébe emiatt a gondviselés ellen fellázadni? Megengedem azt is, hogy e szerencsétlenek nagy része a legalacsonyabb színvonalon álló, az emberi hiúságot mélyen sértő, úgyszólván kizárólag vegetatív életre van kárhoztatva, mindannak dacára embertársunkról és emberéletről van szó, amelyet elvégre is kötelességünk nemcsak óvni, de lehetőleg türhetővé tenni. Szeretném e helyről oly hangosan, hogy a szerencsétlenek hozzátartozói mind meghallják, a világprófeta szavait hangoztatni: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa és boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmaságot nyernek.”

A gyógypedagógusra vár az a feladat, hogy felszedje az utcára kilökött és napvilágra hozza a világ elől alszégényből eldugott, legközelebbi hozzátartozóitól is sokszor megunt és megutált gyengeelméjűeket, hülyéket

s a többi ügyefogyottakat. A gyógypedagógus hosszas, lélekölő munka árán igyekszik öntudatra ébreszteni őket, megismerteti velük a külvilágot, annak tüneteit; embertársaik iránt szeretetet önt lelkükbe és rászoktatja őket, hogy lelki mécsesük gyenge fénye mellett is lehetőleg hasznos tevékenységben töltsék el életüket.

E célból zárt intézetekben helyezik el őket, ahol 200—300-an együtt földműveléssel, egyszerűbb mesteriséggel, ügyefogyottabb társaik támogatásával és ápolásával foglalkoznak. Természetes, a nürnbergi tölcserít ez intézetek sem találták fel s az elért eredmény, minden fáradozás mellett is, messze elmarad a normális képességű gyermekekétől.

Irodalom.

Agotai-Kogutowitz Térképfüzete.

II. rész, IV—V—VI. oszt. számára.

Most térek csak rá e második Térképfüzet ismertetésére, mivel közben tért kellett engednünk a Kozma-féle Kis-Atlasz elparentálására, melyet egyaránt kifogásolnak ugylátszik ugy a szak-, mint a napilapok. Ezek után én sem térhetek ki, hogy e kettőt egybe ne vessem, össze ne hasonlítsam az igazság módja szerint.

Tartalomra nézve az a megjegyzésem, hogy míg a Kis-Atlasz felületesen öleli fel a III—IV—V—VI. osztály anyagát egy kötetben, addig e Térképfüzet tisztán a IV—V—VI. osztály anyagát mutatja be.

Felesleges a Kis-Atlaszban a III. o. anyagának részletezése, mikor az osztály használatára külön füzetet is állítottak össze a szerzők, de viszont, majdnem teljesen hiányzik belőle a VI. o. csillagászati része.

Az Agotai-Kogutowitz-féle II. Térképfüzet a III. osztály anyagát teljesen mellőzi, (mert azt öleli fel az I. füzet), a csillagászati földrajzra pedig nagyon szép szemléltető ábrákat találunk benne. Beosztani tehát sokkal helyesebb és célszerűbb.

Most nézzük egyenként a térképeket. Magyarország hegy- és vízrajzi térképe sokkal tisztább Agotai-Kogutowitz Térképfüzetében A Kis Atlaszban a hegyek elmosódottan egybefolynak az egyforma, rossz hatású, sötét szinezés következtében, már pedig ezt a térképet forgatja a gyermek legtöbbit. Ugyanezt mondhatom Magyarországi megyei térképéről is, melynek szintén sötét és izléstelen színvegyülete olyan, mintha egy elemi iskolásfiú festette volna ki, míg a másokban nemcsak szelidebb, izlésesebb a szinezés, de a megyékben több helynevet is találunk, tehát sokkal részletesebb is.

Ugyanezt mondhatjuk Európa és a többi világrész térképeire, melyek a Kozma-féle térképeken minden plasztika nélküli barna mázományok, melyek kávészíne még a sivatagok zöldjét is előveti (Sahara, Szibéria). Igaz ugyan, hogy a Kis Atlasz több térképet ad, de itt ugylátszik a kvantitás a kvalitás rovására megy. Egyben elismerjük a Kis-Atlasz előnyét, azt, hogy sok képet ad, mely közül azonban a színek elmosódottak és természetellenesek. Elvész azonban ez a kis előnyük is abban a tudatban, hogy az egész munka nem a magyar műipar terméke, de talán e munkánál némileg vigasztaló is ez a körülmény.

Magyar tanítóknak első sorban kötelességük a magyar ipar pártolása. Ez a térképfüzet pedig meggyőz bennünket ismét arról, hogy a magyar iparnak sem kell szégyenkeznie.

Ezért kell ezt a munkát is megbecsülnünk, és azért

is, mert tanítóember is segített annak az összeállításában, ami főleg az elrendezésben, a beosztás helyességén és fokozatosságán látszik meg legjobban.

Két könyvről.

Cserjesi Károly tollából két könyv látott napvilágot. Az egyik *Segítségadás a Sortornázásnál* címen, a másik *Arany-ezüst számítás* címen. Amaz tornatanárok, művezetők, egyleti és iskolai előtornászok számára Kókai Lajos kiadásában jelent meg és 2 koronájával kapható, emezt az Arany-ezüst stb. művesek ipartestülete adta ki és ezen irányú tanonc-ipariskolák, iparosok számára készült és 50 fillérével szerzőnél (VII. nyár-u. iparostanonc iskolában) kapható.

A *Segítségadás* 103 + VI oldalon minden szernél, sok-sok gyakorlathoz mondja el (és 102 jó képben be is mutatja) a segítségadás módját.

Aki olvasmánynak tekinti, tegye le, mert unalmas; aki meg akarja tanulni, hogyan járjon el, hogy egyik-másik gyakorlatot könnyebben tanulhassa és tanultathassa meg, az élvezettel, nagy haszonnal olvasgathatja. A könyv hasznos, hézagpótló és örülnünk kell, hogy akadt kartárs, aki a Schützer L. által németül írt munkát nyelvünkre átültette. (Maurer János: Előszó.)

A segítségadásnak feladata a tornatanárra, az előtornászokra hárul. Ezt a nehéz feladatot helyesen megoldani tanít meg ez a kis könyvecske Ezeket a módokat azonban gyakorlat révén kell átvinni az életbe, hogy ne végzett legyen fölösleges munkát érdemes kartársunk.

A könyv külseje praktikus, kis nyolcad: zsebkönyv. A képek (bár használt klisék után készültek), elég tiszták és jól szemléltetik a segítségadás módját. A nyomás szintén tiszta, hanem kár, hogy igen apró betűvel szedték. Egy fokkal nagyobb betű nem okozott volna jelentékeny költséget. Még akkor is igen meg lett volna fizetve két koronával. A könyv árát kifogásolom: drága. Hét íves kis füzetet nem szokás koronákkal mérni.

Nyelvezete elég magyar ugyan, de sok helyen elcsuszott a toll. Egy pár helyen a kép (klisé) helytelenül van beállítva.

Egyéb hibát nagyító üveggel sem lehet benne fölfedezni.

A másik munka is úttörő. Van szakirányú iparostanonciskolánk, de nincs semmiféle könyv, füzet, útmutató, amelynek nyomán haladva, bele tudná tanító és tanítvány vinni a szakszerűséget az iskolába. Most mi-nyben nyilatkozik meg a szakszerűség? Egyik-másik kartárs igyekezetében, aki arról a szakmáról holmi technologia, stb. félélt állít össze. Ez is valami, hanem mert ahány fej, annyiféle gondolat: kérjük mielőbb az egy-egy tantervet, a hozzávaló könyvekkel együtt.

Hiányt pótol Cserjesi kartársunk ezen művével is: aranyművesek számára egy kis szaktechnológiát is nyújt és letárgyal mindenféle számítási módot, amelyre az ötvösnek szüksége van. Addig, míg a teljes mű elkészül (technologia, számtan, stb.), az ötvösiparostanonc iskolában még tankönyvül is igen jól beválik. Azonban addig és azon túl is jó barátot talál benne mindenki, aki az ötvösök dolgával törődik. Leginkább pedig maga az iparos jár jól, ha ezt a kis füzetkét megszerzi és forgatja.

Nyomása, képei szépek, tiszták. Nyelvezete jobb az előbbinél. Hanem az ipartestület is magas lóra ült, mikor 50 fillérre szabta az árat. Az ilyenféle munka minél olcsóbb, annál jobban fogy. Harminc fillér lett volna helyes ár. Hiszen nem nyereségre *spekulált* az ipartestület?!

Horváth E. János.

(Beküldetett.) A *Népmívelés* 7. és 8. száma ismét gazdag tartalommal jelent meg. Ez a nagyszabású folyóirat, melyet *Bárczy István*, Budapest polgármestere, s *Weszely Ödön*, a főváros közoktatásügyi szakfelügyelője szerkesztenek, valóban hivatást teljesít, midőn a kultura munkásai számára érdekes revue-kben ismerteti a bel- és külföld összes kulturális mozgalmait, számot ad minden nevezetes mozzanatról a kultura terén, s figyelemmel kíséri úgy a pedagógiai eseményeket, valamint a szakszerű komoly irodalmat. Ez a vaskos füzet is (11 ív) valóságos évkönyvet pótol. Ismerteti a képviselőház kultuszvitáját, ismerteti a helyzetet az elfogadott új porosz iskolaföntartási törvényvel szemben, ismerteti az angol parlament vitáját az Education bill-re vonatkozólag, bőven ismerteti Berlin főpolgármesterének az iskolaföntartási törvény ellen tartott beszédét a porosz főrendi-házban, az olaszországi iskolák állapotát, a japán iskola-ügyet, foglalkozik a mi kiseddévás-ügyünkkel, s 23 rovata telve nemcsak kiváló cikkekkkel, hanem sok apróbb érdekes közleménnyel.

Cikkei közül kiemeljük az egyik szerkesztőnek *Bárczy Istvánnak* cikkét: „Az ének, mint nevelési eszköz.“ *Malonyai Dezső* „A népművészetről“ ír hosszabb cikket szokott színes és eleven stílusában. *Weszely Ödön* modern kérdéseket tárgyal, amennyiben ismerteti a modern reformiskolákat, s külön cikkben a koedukáció problémáját „A koedukációról“ a feministák elnöke *Glücklich Vilma* is írt érdekes cikket e füzetbe. *Pekár Károly* a legújabb pedagógiai és pszichológiai kísérletek eredményét ismerteti e címen: „Melyik a könyv nélkül való tanulás leggazdaságosabb módja?“ Saját gyermektanulmányi kísérleteinek eredményeit és tanulságait közli *Eperjessy István* „A népiskolába lépő gyermekek ismeretvilága“ címen. *Dr. Solymossy Sándor*: „Az írásbeli dolgozatok és a tanulók egyénisége“ című cikkében szintén új ösvényeken jár. *Dániel Jenőné* a csoportrendszert a nyelvtanításban ismerteti, *Sziklás Adolf* a népiskolai tanulók pályaválasztásáról, *Agotai Béla* Budapest továbbképző iskoláiról, *Bély Mihály* a lélegzés gyakorlásáról, *Buzogány Anna* a művészi nevelésről, *Ispánovits Sándor* a finn szlőjdoktatásról, *Kabdebó Gyula* a mintaszerű iskolaépületről, *Szabó Gyula* Németország iskolaépületeiről, *egri Tóth Kálmán* a szünidei gyermektelepről, *Klis Lajos* a siketnéma oktatásról ír. *Bardócz Pál* Sarbó Artur könyvét, *Györgyi Kálmán* pedig Szücs Izsó könyvét ismerteti részletesen. Ezenkívül számos apróbb közleménye van, melyek mind becses adatokat tartalmaznak azok számára, akik a nép művelésével foglalkoznak. A *Népmívelés* e kettős füzettel immár második kötetét kezdi meg. A külső kiállítás igazán díszére válik a Franklin-Társulatnak.

Előfizetési felhívás. Folyó október hó második felében egy 9—10 ívre terjedő, körülbelül 3000 soros verskötetet szándékozom kiadni. A versek részint eredetiek, részint pedig fordítások német költőkből. Verseim jórésze szórványosan már megjelent, s az egyes verseket megjelenésökor elég szeretettel fogadták. Azon jó hiszemben vagyok, hogy a tisztelt olvasóközönség verskötetemben kellemes olvasmányt fog kapni. A verskötet előfizetési ára 2 korona. Az előfizetéseket 1906. évi október hó 15-ikéig kérem beküldeni, (Budapest, VII. ker., Miksa-utca 8. sz.), mert a megrendelt példányokat október hó második felében szétküldöm. Az előfizetők neveit postautalványon is lehet feltüntetni. Budapest, 1906. szept. hó 25. Kiváló tisztelettel *Nyárasdy János*.

Vegyesek.

Péterffy Sándor új otthona. Érdemes „öregünk“, Péterffy Sándor szeptember 30-án kelt levelében arról értesít, hogy Pozsonyból mosonmegyei Parndorf községbe költözött, ahol fia vasúti hivatalnok. „Ott — írja levelében — teljesebb remete életet élhetek, mint itt; pedig nyavalyás állapotomnak ez kell. Az idén itt sokat betegeskedtem; aug. hó eleje óta erősen elgyengültem; még egy-egy kis levelet is csak pihenést tartva tudok megírni.“ Amidőn kartársainkat értesítjük e hajlékváltozásról, szívből kívánjuk, hogy új otthonában Péterffy Sándor minél előbb visszanyerje teljes jó egészségét.

Az eleven A-B-C. Mint értesülünk, Kálmán Márton f. kar-társunk úgynevezett „eleven A-B-C“-jének az iskolákban való használatát a vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyezte. Ezzel kapcsolatban — vonatkozással Kálmán kartársunknak egy napilapból átvett levelére — ki kell jelentenünk a következőket: Személyesen s közvetlenül meggyőződöttünk, hogy Kálmán Mártonnak a főváros tanácsához intézett beadványa sem a berendelt igazgatók, sem egyáltalában az ügyosztály fiókjában nem rekedt meg, mert még júniusban felterjesztették a szokásos szakvélemény kíséretében. Hogy végleges intézkedés még nem történt, annak — értesülésünk szerint — az az egyedüli oka, hogy a miniszteri engedélyezés előtt ez egyáltalában nem volt elintézhető.

Javítóintézeteink és a gyógypaedagógia címen adott ki Éltés Mátyás, a budapesti állami kisegítő-iskola vezetője egy kis füzetet. Szerző a két intézmény növendékanyagának rokonjellegét mutatja ki s ismeretvén a gyógyító-pedagógiai intézetekbe került kiskorú gonosztevők és gonosztevő jelöltek nagy számát, azok hathatósabb megemléke érdekében a két intézménynek szorosabb kapcsolatba való hozatalát sürgeti. A munkácskából lapunk mai számában közlünk egy részt — mutatványul. Kapható 40 fillérért a szerzőnél. (Budapest, VIII. ker., Festetics-utca 7. sz.)

Fizetésrendezés. A hivatalos lap szept. 28-iki száma kormányrendeletet közöl az állami tisztviselők fizetésrendezéséről. Ebben az állami tanítókra vonatkozó rész így szól: Az állami elemi népiskolai tanítók és tanítónők személyi pótléka fizetésükre és korpótlékukra való tekintet nélkül azoknál a tanítóknál és tanítónőknél, akiknek állami szolgálati ideje: 10 évnél rövidebb, évi 200 koronával, 10 évnél hosszabb, de 15 évnél rövidebb, évi 300 koronával, 15 évnél hosszabb évi 400 koronával állapítatik meg azzal a korlátozással, hogy az 5 évnél rövidebb állami

szolgálati idővel bíró tanítóknak és tanítónőknek fizetése és a jelen rendelettel megállapított személyi pótléka együttvéve évi 1000 koronát, az 5 évnél hosszabb, de 10 évnél rövidebb állami szolgálati idővel bíró tanítók és tanítónők fizetése és a jelen rendelettel megállapított személyi pótléka együttvéve pedig 1400 koronát meg nem haladhat.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek- és életbiztosító-intézet Budapest, VI., Teréz-körút 40. Alapított az 1863. évben Folyó évi szept. havában 1.503.400 K. értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.283.000 K. értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében 90.700 K. 79 f. fizetett ki. 1906. január 1-től — szept. 30-ig bezárólag 13.549.200 K. értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 11.774.600 K. értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 773.847 K. 23 f. s az intézet fennállása óta 10.939.751 K. 53 f. fizetett ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Hemopatia. (Vérgyógyítás.) E hathatós és fényes eredményeivel magában álló gyógy mód a legrövidebb idő alatt megnyerte a felső és a legfelsőbb körök bizalmát és mint legbiztosabb és legjobb gyógy mód lett elismerve. A már ezrekre menő gyógyult mint lelkes apostol terjeszti e kezelést, mely kellemes, egyszerű és a hivatás teljesítésében nem gátol; de eredményeiben tökéletesebb, mint bármely fürdő vagy intézeti kezelés. Dr. Kovács J. fővárosi orvos, ezen gyógy mód megalapítója és egyedüli képviselője, most kezdi őszi kuráit, melyek — mint tizennyolc évi tapasztalat mutatja — a képzelhető legszebb sikerrel járnak *asthma*, köszvény, görvélykór, szív, vese, *gyomor-* és *bélbajoknál*, *idegbetegségeknél* (neurasthenia, hysteria) és makacs *bőrbajoknál*. Őszintén ajánljuk e felsorolt bajok egyikében szenvedő, de a nyár alatt fel nem gyógyult betegeknek, hogy vegyék elsősorban a vérgyógyítást igénybe. Dr. Kovács J. kinek Budapest, Váci-körút 18. sz., 1. emelet alatt egy e célnak szolgáló rendelő-intézete van, ott naponta betegeket fogad és meghívásokra betegeket látogat a fővárosban és a vidéken. Levélbeli megkeresésre szívesen felvilágosítással és tanácsal szolgál.

„Turul“ a legszebb és legjobban testet edző, kisebb helyiségben is alkalmas sport (labdajáték) Minta, prospektus és árjegyzék a „Bizományi és hitelbank“-tól (Budapest, VIII., Baross-u. 47.) kérendő.

Az új iskolaév kezdetével van szerencsénk becses figyelmét felhívni

könyvkereskedésünkre,

hol az ország összes népiskolaiban használt és az új népiskolai tanterv és utasítás szellemében készült tankönyvek beszerezhetők.

Vevőink kényelmére vállalkozunk papir-, író- és rajzszerkesztésére is.

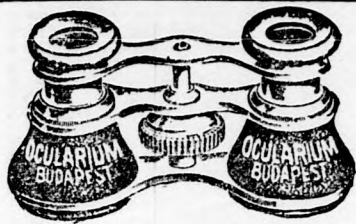
Több mint egy évszázad óta fennálló cégünk pontos és előzékeny kiszolgálásával kiérdemelte a hazai tanítóság bizalmát s e bizalmat igyekszik továbbra is megtartani.

Az iskolai hatóságok jótállása mellett a könyveket hitelbe is szállítjuk.

A tanító urakat mindazon kedvezményekben részesítjük, melyet eddig bárhol élveztek.

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra készséggel szolgálunk.

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaság
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

OCULARIUM

Telefon
86-28.

BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS-UTCA 15, FÉLEMELET.

Megfelelő szemüvegek **ingyenes** orvosi rendelése, naponta 9-től 7-ig Márkus dr. úr vezetése alatt. — Szemüvegek és orrcsi; tetők 3 koronától feljebb.

A legjobb kalapok és úri divatcikkek

finom kivitelben és jutányos árakban

LUKÁCS ARNOLD

céget ajánlják

Budapesten, Kecskeméti-utca 7. sz.

Angol kemény-kalap 5 koronától. Legjobb puha-kalap 4 koronától. A cég különlegessége: Teljes úri kelengyék 75 koro: átlól kezdve. Tanítók és tanároknak 10% engedmény, havi részlet-zetésre is.

Stiller Ignác

kárpitos-mester és bútorkereskedő.

Ajánlja a legjobb és legolcsóbb saját készítményű asztalos- és kárpitos-bútorokat.

Budapest, VII., Garay-utca 44.

Tanítók és tanárok árkedvezményben részesülnek.

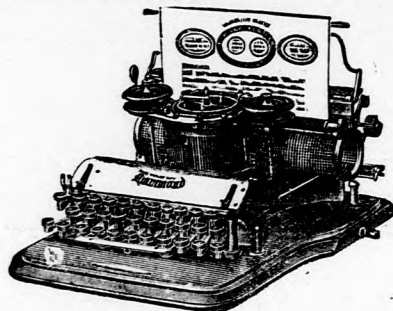

Telefon 92-52.

Hammond-Irógép

a világot bámulatba ejti!

Kizárólagos elárúsítók: FARAGÓ TESTVÉREK Budapest, V., Arany János-utca 8.

Hábel Mátyás

Kitüntette a Ferencz József koronázási jubileumi ösztöndíjjal 1898-ban.

Géza

Kitüntette arany okmánnyal az 1905-ik évi budapesti kiállításon

üvegtechnikai intézete

a kir. tudományegyetem stb. szállítója

Budapest, Amazon-utca 13 sz.

(szemben az állatorvosi főiskolával).

KÉSZIT ÉS SZÁLLIT: mindennemű kémiai és fizikai taneszközöket előadási és búvárkodási célokra,

teljes laboratóriumok berendezését,

népiskolai alapfelszereléseket, vegyszereket.

♦ ♦ ♦

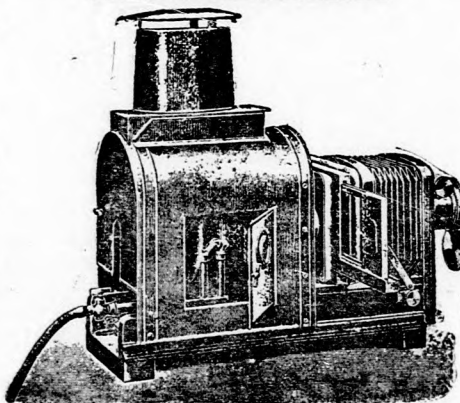
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Marx és Mérei

tudományos műszerek gyára

Budapest, VI. ker., Aradi-utca 60. sz.

Telefon 21-06.

Gyártanak mindennemű FIZIKAI, KÉMIAI és GEOMETRIAI ESZKÖZÖKET. Teljes népiskolai, fizikai és kémiai felszerelések.

Vetítőgépek 150 koronától 3000 koronáig.

Árjegyzékek és költségvetések díjtalanul és bérmentve.

Diszoklevél új ipar meghonosításáért és versenyképességért.

Legtökéletesebb gyermekápoló-szerek a **VÖRÖS KERESZT**

BABY

Crème { 1 tégely ... 1 kor. 40 fillér.
1 tubus ... kor. 70 fillér.
Hintőpor 1 doboz ... kor. 70 fillér.
Szappan 1 darab ... kor. 70 fillér.

Vörös Kereszt gyógyszerár

Budapesten, VI., **Andrássy-ut 84. sz.**
Kapható minden gyógyszerárban.

CONTRATUSSIN BAYER

biztos hatású szer **szamárhurut, gégefő és bronchial-catarrhus ellen.**

Egy palack 1 kor. 40 fillér. 2 korona beküldése után bérmentve küldi az egyedüli készítő

Népnevelők Könyvtára.

A „Magyar Tanítók Otthoná“-nak tulajdona.

Szerkeszti: **PERES SÁNDOR.**

A „Népnevelők Könyvtára“-ban eddig megjelent:

Füzet	Korona
1. Komáromy L. Fáy András mint paedagogus ...	1
2. Schön J. A szocializmus ismertetése ...	1
3. Somogyi G. Nagy-Britannia közoktatásügye ...	1
4. Körösi H. Paedagogiai Kalauz ...	1
5. Pacséri K. dr. Quintilianus és Plutarchos ...	1
6. Peres S. A beszéd- és értelemgyakorlatokról ...	1
7-9. Pethes J. Gyermekpsychologia ...	3
10. Mosdóssy I. Félzségségek a nevelésben ...	1
11. Ribot-Dáni. Az emlékezet betegségei ...	1
12. Geöcze S. Az akarat nevelése ...	1
13-14. Krausz S. Herbart-Rein didaktikája ...	2
15-16. Ember J. Apró emberek tudománya ...	2
17. Scossa D. Tanulmányútam ...	1
18. Gönczi F. A gazdasági ismétlő iskolák ...	1
19. Péterffy S. Francke Agost ...	1
20-21. Stepanko A. Vezérkönyv a testgyakorlathoz ...	2
22-23. Dreisziger F. A népiskolai történet-tanítás módszereiről ...	2
24. Mosdóssy I. Esmény a népiskolában ...	1
25. Somogyi B. A francia népoktatás jelene ...	1
26. Dóri S. Zs. Tanulmányok a paedagogiai lélektan köréből ...	1
27. Kiss Áron dr. Losontzi István életrajza ...	1
28. Köveskúti J. Az énektanítás módszere ...	1

KAPHATÓK:

LAMPÉL RÓBERT KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál

Budapest, Andrássy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

RÖSER JÁNOS

nyilvános tan- és nevelő-intézete

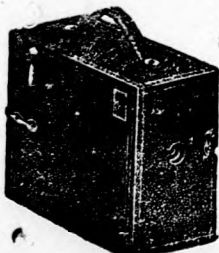
Budapesten, VI. ker., **Aradi-utca 10. sz.**

Ezen intézetet alapítottott 1853-ban. Eddigi tanulók száma 17389. Magában foglalja: a **nevelő-internátust**, melyben vidéki családok fiai teljes ellátást, felügyeletet és nevelést nyernek; a **felső kereskedelmi iskolát**, melynek záró-bizonyítványai az **egyévi katonai szolgálatra jogosítanak**; a **polgári iskolát**, mely egyenjogú és egyenrangú az állami és községi iskolákkal. Értéstitést küld és felvilágosítást ad az igazgató

Röser János Budapest, VI., Aradi-utca 10.

Wachtl és Társa

Budapest, IV. ker., **Eskü-ut 6.**

A fényképezési **összes kellékeinek** és rokon szakok raktára. **Kézikamarák, objektívek, szárazlemez, papírok, kartonok és vegyszerek minden gyártmányából nagy választék.** — **Fényképezési munkálatok mérsékelt áron és legjobb kivitelben.** Sötétkamaránkat vevőink és átutazó amatőrök díjtalanul használhatják. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

FIGYELEM!!

Kiss Ernő és Társa

— **BUDAPEST,** —

VII., Erzsébet körút 17.

Különlegességi üzlet:

Slöjd szerszám és felszerelések és fába-égetési kellékekben.

Fafaragászati, szobrász, mintázó és lombfűrészeti szerszámok és különlegességek.

Asztalos, esztergályos, könyvkötő, lakatos, bognár, kádár, stb. szerszámok.

Butorvasalás és veretek. Épületvasalások. Háztartási cikkek. Korcsolyák.

E lapra való hivatkozással tessék árjegyzéket kérni.

Kapható minden papir- és iskolaszer-kereskedésben, árjegyzékkel kívánatra szívesen szolgál **MOIRET F. ÖDÖN** Budapest, V., Váci-út 74.

Specialista sérpkötőkben!

A cs. és kir. szab. Keleti-féle sérvkötő, pneumatikus gummi-pelottával, a legrégebb sérveket a legnagyobb könnyűséggel is visszatartja.

Ára: Egyoldalu --- 12 kor.
Kétoldalu --- 24 .

25 év óta fennálló testgyógyászati (orthopaediai) műintézetben egy fővárosi gyakorló szakorvos állandó felügyelete mellett a legtökéletesebb technikai kivitelben készülnek.

Műlábak és műkezek,
műfüzők és egyenesstartók.
Járó és fámgépek.
Haskötők.

GUMMI görcsérharisnyák stb.

HAZAI IPAR!

Fontos hölgyeknek: *Női kiszolgálás.*

Kérje ingyen és bérmentve ezernél több ábrával ellátott képes árjegyzékemet.

KELETI J. orvossebészeti műszergyáros Budapest,
IV., Koronaherczeg - utca 17/a.

Gyár: Központi városház.

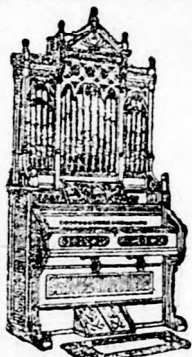
Alapított 1878.

Müller Testvérek Budapest.
Magyarország legrégebbi aquarellfesték gyára.

Aquarell-
festékek
gombalakban
tubusokban
és szabadal-
mazott cse-
székben.

Festék
készletek
izléses olcsó
és finom do-
bozokban.

Folyékony kínai tus, színes kimoshatatlan tusok, másoló-, író- és színes téntrák ragasztószerek stb. a legjobb minőségben.

Reményi Mihály

műhegedű-készítő,
a m. kir. zeneakadémia szállítója
Budapest, VI., Király-utca 58.

Ajánlja dús raktárát valódi olasz, francia, angol, német és magyar mesterhegedűk, gordonkák és vonókban, legújabb hegedűalakú tokok szolid, finom kivitelben. Gyanták, álltartók, hangjegyalványok a legcélsebb formákban.

Quinttisza és tartós hangverseny-húrok,

melyeket a legnagyobb művészek, mint *Hubay, Burmester, Grünfeld, Arányi, Geyer Stefi, Vecsey, Földes, Bürger* tanár urak hangversenyeiken használnak előszeretettel.

SPECIALISTA

vonós-hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó gerenda, melynek bármely hegedűbe vagy gordonkába alkalmazása által sokkal jobb, erősebb, szebb és kellemesebb hangja lesz. Sikerért kezeség minden egyes hangszernél. Régi hangszerek vétele és eladása a legmagasabb árákig.

Új és régi zongorák, továbbá pianinók nagy raktára.

Képes árjegyzék minden hangszerről külön külön kérendő.

A „Népnevelők Lapja”-ra hivatkozva 10% engedmény.

A legjobb fogtisztító szer a Dr. EGGER-féle chlorkáli-fogpaszta.

A fogat gyökeresen tisztítja és fehériti.
A fog zománcát nem bántja.
A fog husát erősíti.
A fog szuvasodását megakadályozza.
A szájüreget fertőtleníti és szagtalanítja.

Egy tubus ára 70 fillér.

Fő-raktár: Gyógyszertár a Nádorhoz.

Budapest, VI., Váci-körút 17.

A cég alapított 1819-ben, a tanszerraktár fennáll 1872 óta.

CALDERONI ÉS TÁRSA

Magyarország legnagyobb és legrégebb mű- és tanszerraktárában

BUDAPEST, IV. KER., KISHID-UTCA 8. SZÁM,

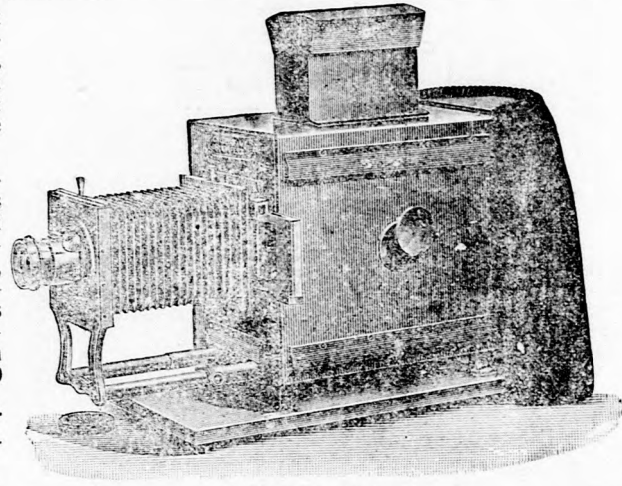
mindennemű tanszerek szakértelemmel előállított minőségben és a legszolidabb kivitelben, állandóan nagy mennyiségben vannak raktáron. — Fizikai, kémiai, természetrajzi tanszerek, mértani testek gyűjteménye, rajzszerkek, számológépek, stb. dús választékban.

Iskolai használatra, úgyszintén népszerű felolvasások céljaira ajánljuk saját szerkesztésű vetítőkészülékünket, mely aszbeszt béléssel, kitűnő szellőztető szerkezettel, 10 cm. átméretű képmegvilágító lencsékkel, úgyszintén kitűnő vetítési objektívvel és egy kettős képváltó kerettel van ellátva. Ezen készülék a legjobb anyagból van készítve és a legtokéletesebb ilyenmű készülék.

Ára lámpa nélkül ..... K 130.—
Borszesz-izzófény-lámpa hozzá sűrítőszivattyúval és manométerrel ellátva, mely 400 gyertyafény erejű világítást szolgáltat. Ára ..... K 50.—
Vetítési ernyő finom vászonból 200 cm. négyzetben, gyűrűvel ellátva ..... K 8.—
Ernyőállvány fenti ernyő részére, mely könnyen és gyorsan szétszedhető. Ára szekrényben ..... K 27.—
Üvegeképek a világ összes tájairól nagy mennyiségben vannak raktáron. Darabja ..... K 1.20

Kívánatra üvegeképeket kiválasztás céljából is küldünk. Az Uránia tudományos egyesület képsorozatokat kölcsönképpen is küld, csekély kölcsöndíj ellenében.

A népiskolák alapfelszerelését magában foglaló árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve megküldjük.

— Saját készítmény! —

Orgona-Harmoniumok.

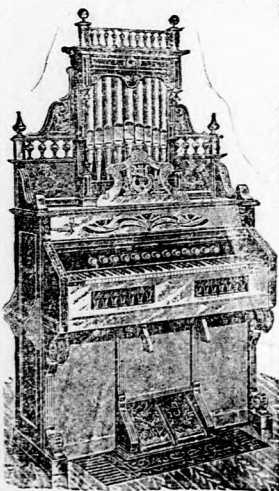
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros, a m. kir. zeneakadémia, színházak, művészek stb. szállítója

Első magyar, villamos erőre berendezett, hangszergyár Budapest, II. ker., Lánchid-utca 5. szám.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Specialista vonós hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka, beleillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezeség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyári raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes soló hangszerré általam konstruáltatt. Iskolával 30 frtól feljebb.

Árjegyzék minden egyes hangszerről külön kívánatra bérmentve küldetik.

Kivitel nagyban és kicsinyben.

HORÁNSZKY JÁNOS

állat-präparator és tanszerekészítő

Budapest, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 16. sz.

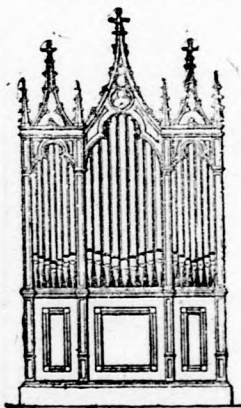
Állatok, madarak tömése, valamint iskolák részére mindenféle állat, madár, növény és minden präparatori tanszerek nagy raktáramból legelőször kaphatók.

Árjegyzék tanszerekről és állattömésekről ingyen és bérmentve.

ORSZÁGH SÁNDOR

cs. és kir. udv. szállító * orgona- és harmonium-gyáros

RÁKOS-PALOTA (Budapest mellett).

Az 1885. évi kiállításon „nagy díszoklevéllel” és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon arany éremmel kitüntetve azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. Készít kellemes és tömörhangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább, mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több orgona lett megrendelve és elkészítve.

Árjegyzék és részletes tervek kívánatra díjmentesen küldetik.